

УКРАЇНСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ ВІДНОВЛЕННЯ І УТВЕРДЖЕННЯ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ

В статтє анализируются работы западноукраинских и русских историков, посвященные истории Польши междувоенного периода. Исследуются различные подходы к изучению ряда проблем, связанных с политическими, социальными и культурными процессами в жизни страны.

Українська історична наука нагромадила значний потенціал знань про складний процес політичного відновлення Польщі та її соціально-економічний і культурний розвиток у 1918–1939 рр. За вісім десятиліть опубліковано сотні праць, прямо або опосередковано присвячених цій проблемі. Частина з них вже дістала історіографічну оцінку¹, але узагальнюючих досліджень стану вивчення історії міжвоєнної Польщі немає. Історіографічне осмислення проблеми належить до актуальних завдань історичної науки, оскільки дає змогу розкрити провідні тенденції і повноту її пізнання, виявити прогалини і дискусійні питання. Основним завданням пропонованої статті є визначення періодів розвитку історичних знань в Україні про міжвоєнну Польщу, порівняння української, радянської і пострадянської історіографій, виокремлення питань, які потребують подальшого дослідження.

Вивчення історії міжвоєнної Польщі почалося з 1920-х рр. і триває до наших днів. Можна виділити три основних періоди цього процесу у ХХ ст.: а) 20–40-і рр.; б) 50–80-і рр.; в) 90-і рр. – початок ХХІ ст.

У межах цих періодів оприлюднені десятки узагальнюючих праць з історії Польщі, монографічних досліджень і сотні наукових статей, присвячених різним аспектам відновлення і розвитку Польщі в міжвоєнний період. Аналіз наявних праць дозволяє простежити істотну різницю в підходах до проблеми у західноукраїнських і радянських істориків, істориків української діаспори і у сучасній історіографії.

В історіографії утвердилась думка про те, що державотворчі процеси в Польщі розгорнулися в ході революційних подій в Австро-Угорщині, її розпаду і призвели до відновлення польської держави в період 1918–1919 рр. О. Красівський цілком слушно звернув увагу на те, що Німеччина та Австро-Угорщина, під контролем яких перебувало більшість польських земель, не перешкождали формуванню політичних осередків державності ще в умовах Першої світової війни. У 1916 р. вони заявили, що не заважатимуть утворенню після війни незалежної Польщі. Країни Антанти й США теж вважали Польщу принциповим елементом післявоєнного європейського устрою².

Аналізуючи текст «Чотирнадцяти пунктів Вільсона», сучасні дослідники звертають увагу на обставини і засади утворення Польської держави. О. Рубльов та О. Реснт наголошують, що йшлося про виникнення незалежної держави в складі областей, заселених польським населенням. При цьому Польща уявлялась австрійським політикам в реальній унії з Австро-Угорщиною, яка була ладна відступити Польщі всю Галичину³. Внаслідок цього, відроджувана у 1918 р. Друга Річ Посполита намагалася включити до свого складу великі території з непольським, насамперед, українським населенням, що створило складний і конфліктний вузол міжнаціональних проблем, які відбилися як на внутрішній, так і на зовнішній політиці Польщі в міжвоєнний період. Національні рухи меншин, зокрема, українців Галичини і Західної Волині, які прагнули незалежного існування та активно відстоювали свої права, посилювали дестабілізацію в польському суспільстві і ускладнювали міжнародне визнання та утвердження кордонів польської держави.

Польщі відводилось важливе місце в реалізації версальської системи. Версальський договір і подальші міжнародні акти створили умовидля надзвичайно складних суперечностей між Польщею і Німеччиною, оскільки значна частина територій, які перебували в складі Німеччини відходила до Польщі.

1920-ті рр. стали для Речі Посполитої тяжким випробуванням, що позначилося на зовнішній та внутрішній політиці держави. Представники Національно-демократичної партії піддавали критиці східну політику Юзефа Пілсудського. Його ж прихильники вважали постановня Української держави небажаним явищем.

Заперечуючи здатність українців до творення власної держави, вони обґрунтовували законність ведення воєнних дій на сході та інкорпоративне включення «східних кресів» (українських і білоруських земель) до Польщі.

Можна погодитися з думкою О. Красівського про те, що радянські історики замовчували та перекручували факти, пов'язані з демократичними засадами відроджуваної Польської держави, яка, на відміну від радянської влади, давала деяку можливість розвиватися (щоправда, непослідовно) українським національним та культурно-політичним інституціям, існувати українському парламентаризму⁴.

1 листопада 1918 р. стало визначною датою в історії України. Саме в цей день було проголошено про створення ще однієї української держави – Західноукраїнської Народної Республіки. Спроба возз'єднати українські землі в єдиній державі українського народу на основі Акту злуки з УНР, на думку С. Кульчицького, залишилася декларацією⁵. Саме в останній декаді січня 1919 р. польські війська зайняли основну частину території ЗУНР, ліквідувавши українські державні структури, включаючи й органи місцевого самоврядування.

Трапилося так, що переможний листопадовий виступ 1918 р. у Львові не був підтриманий більшістю населення, а створення реальної Галицької української армії розпочалося лише після падіння Перемишля, Ярослава, Львова, загарбання румунськими військами Буковини.

Національно-визвольна війна ЗУНР та її армії проти агресії Польщі, за спиною якої стояли могутні сили Антанти та США, закінчилася поразкою українців. «Розуміється, озброєні по останньому слову «науки організованого вбивства» ці дивізії, – зазначав В. Винниченко, – мали багато переваг над неодягненими, зле взутими, скупо й бідно озброєними військами, які без техніки, без допомоги, без амуніції впродовж кількох місяців не тільки стримували наскоки антантського злодійкуватого хама, а й ще не раз били його, показуючи, яка велика сила духу була в тих героях, що босі та голі бились проти жандарма реакції. Незважаючи на важку поразку армії, ні уряд ЗУНР, ні командування УГА, не вважали війну проти польських загарбників закінченою. По-

різному вбачали вони шляхи визволення краю, але в одному були єдині: вся боротьба попереду»⁶.

Війна, яка завершилася восени 1920 р., і Ризький мир, на думку Л. Алексієвець, були вигідними для Польщі. Її незалежність збережена, а територіальні вимоги задоволені. Поразка більшовиків означала кінець планам експорту революції та комунізму до західної Європи⁷.

Досліджуючи відносини між Річчю Посполитою та УНР, О. Доценко зазначив, що вони розвивалися вкрай суперечливо і непослідовно. Причинами цього були не лише невизначена позиція Польщі в українському питанні та міжнародна ізоляція, а скоріш за все внутрішня слабкість УНР⁸. На думку Р. Кобильника, Ю. Пілсудський та його соратники, прийшовши до влади, проголосили курс на реформування політичного та економічного життя держави, заявили про зміну політики щодо національних меншин⁹. Основний напрям реформ спрямовувався на заміну парламентської моделі управління централізованою виконавчою владою. Значно погіршувалось становище політичних партій, які відсувались від прямого державного управління вимушені були зосереджуватися на парламентській діяльності. Однак позиції політичних партій залишилися досить міцними в польському суспільстві. Це змусило пілсудчиків піти на створення власного політичного табору. Такою політичною групою став Безпартійний блок співпраці з урядом (ББСУ).

А. Врублевський розглядає перші роки існування нової Польщі як такі, що були позбавлені демократії. До проголошення нової Конституції в квітні 1935 р., у Польщі формально діяла Конституція, прийнята установчим сеймом в 1921 р. За нею, «верховна влада» в Речі Посполитій належить нації. Праця була проголошена головною основою багатства держави. Всі особи, незалежно від їхньої національності та віросповідання оголошувалися рівноправними і повноправними громадянами республіки. Законодавча влада мала належати виключно сеймові й сенаторові¹⁰. Проте, більшість істориків на основі аналізу джерел з історії Польщі міжвоєнного періоду, констатували, що Конституція 1921 р. лишалася мертвою грамотою: керівництво держави не зважало на неї, порушувало і перекручувало в такій мірі, що говорити про демократію в Польщі не має достатніх підстав. Та й як могла існувати в Польщі демократія, якщо продовжували

функціонувати рештки напівфеодальних відносин, коли керівництво польської держави здійснювало політику жорсткого національного гніту щодо 40 % усього населення країни? Як можна було сполучити демократію з тією агресивною роллю, в якій поляки бачили своє покликання – бути «бар'єром», «вартовим Європи» від проникання зі сходу «червоної небезпеки», бути аванпостом і воєнним плацдармом для розгортання антирадянських сил. Ця роль призвела до такого режиму придушення всякої свободи, всякої спроби визвольного руху, що для демократії не залишалось місця.

Проте, зазначив Л. Зашкільняк, Конституція була прогресивним документом; взірцем для неї послужив основний закон Франції. Вона запроваджувала в Польщі демократичний парламентський устрій. Прийняття Конституції завершило період відродження Польської державності¹¹.

Модель парламентського устрою в Польщі вирізнялася перевагою законодавчої влади над президентом і урядом. На думку сучасного українського історика Л. Алексієвець, творці Конституції недооцінили політичної ролі виконавчої влади у парламентських демократіях. Внутрішньо розбитий парламент не був спроможним утворити стабільну коаліцію і тим забезпечити тривалу основу для діяльності урядів, розробити єдину повно складову програму політики держави, особливо, стосовно економічної площини¹².

Національна політика пілсудчиків ґрунтувалась на засадах федералістської програми, яка в цей період отримала назву польського прометеїзму. Вона стала новим прочитанням колишньої федералістської програми і відрізнялася від неї лише врахуванням реалій мирного співіснування Польщі і Радянської Росії¹³.

На думку сучасного польського історика М. Штарського, намагаючись відтворити кордони Речі Посполитої 1772 р., Ю. Пілсудський розпочав воєнні дії на Сході, що мали загарбницький характер. Мова йшла про Польщу в складі федерації з Україною, Білоруссю, Литвою та прибалтійськими державами¹⁴. Шляхом для економічного зростання у Польщі, за Ю. Пілсудським, було створення нових ринків, насамперед, українських, а також завоювань нових ринків на Близькому Сході і у Туреччині, Ірані Ці плани вимагали виходу до Чорного моря. Тому Польща всі свої сили і увагу звернула на Схід. Нав'язуючи

добросусідські стосунки з поляками, С. Петлюра, голова Директорії УНР, планував заручитися їхньою допомогою або, принаймні, нейтралітетом у визвольній війні проти більшовизму.

Разом з тим, прагнення лідерів держав Ю. Пілсудського і С. Петлюри до співробітництва, їхні політичні погляди щодо спільної небезпеки створювали об'єктивні підстави для формування приязних стосунків між Польщею та Україною. О. Красівський ґрунтовно порівняв плани двох головних політичних сил Речі Посполитої, що стосувалися України, а саме: пілсудчики прихильно ставились до розбудови української держави і розглядали це явище як позитивний фактор, що призведе до створення буферної зони, послаблення російського імперіалізму та віддалення російських кордонів на схід. Крім того, прибічники федералістської ідеї вважали українсько-польську війну шкідливою для загальної справи України і намагались не допустити розростання збройного конфлікту, тому прагнули дійти до порозуміння з українськими політичними силами¹⁵.

Проте, представники польського націонал-демократичного табору вбачали у визвольній боротьбі українців небезпеку для Польщі, оскільки вона загрожувала великодержавним інтересам поляків. Виступаючи проти будь-яких форм української державності, лідери «народової демократії» були головними ініціаторами ведення активних наступальних дій під час польсько-української війни, спрямованих на приєднання західноукраїнських земель до Польщі. Виправдовуючи політику експансії в Східній Галичині, ендеки заявляли, що галицькі українці не мали власної національної політики, а «керівники східногалицького українізму... не були нічим іншим як експозитурою берлінсько-віденського імперіалізму¹⁶».

Друга Річ Посполита торувала визнання своїх кордонів двома основними шляхами: зброєю і дипломатією. Ю. Пілсудський вів основну боротьбу за східні рубежі, укладення стосунків із Росією, Україною, Литвою, визначення місця Польщі в Центрально-Східній Європі. Питаннями кордону з Німеччиною займалися, головними чином, Р. Дмовський та І. Падеревський. При цьому, на погляд Л. Алексієвець, в утвердженні Польщі на міжнародній арені відіграли визначну роль чотири чинники: збройний, дипломатичний, політичний та суспільний¹⁷.

На думку І. Лисяка-Рудницького, політику Ю. Пілсудського характеризувала непереборна внутрішня суперечність: з одного боку, він хотів утримати самостійну Україну, яка служила б перепорою проти Росії, а з другого – своїм завоюванням Східної Галичини знищив шанси на українську самостійність. Причиною цієї суперечності був той факт, що Ю. Пілсудський сам як поляк із східних окраїн був політичним епігоном давньої Речі Посполитої¹⁸.

До того ж, польсько-український альянс 1920 р. настав у час, коли Україна вже була виснажена після трьох років революції та громадянської війни. Варшавський договір не став актом партнерства між рівними: він радше встановлював польський протекторат над Україною. Багато українських патріотів зрозуміли тоді, що ця домовленість може довести до триподілу їхньої країни: на Галичину й Волинь, анексовані Польщею, українські землі на схід від Дніпра, включені надалі в російську орбіту, і малу українську республіку на Правобережжі¹⁹.

Досліджуючи історію відносин України та Польщі, І. Лисяк-Рудницький виявив схожість подій в історії двох держав протягом декількох сторіч: „вражаючий і тривожний паралелізм між перебігом польсько-українських взаємовідносин у XVII–XVIII ст. і в XX ст. На його думку, Ризький договір 1921 р. нагадував Андрусівську угоду 1667 р., оскільки обидва означали поділ України між Росією і Польщею. «У XVIII ст. Правобережна Україна була млиновим каменем на шиї Речі Посполитої. Це саме можна сказати про Галичину й Волинь у 20-х і 30-х рр. XX ст. Остаточний результат був також подібним в обох випадках: Польща, яка вперто відмовляла віддати західноукраїнські землі вільній Україні, була вкінці змушена передати їх Російській імперії або Радянському Союзу; і сама Польща потрапила під російське панування. Отже, нездібність поляків і українців по-приятельськи розв'язати свої розходження вже двічі спричинило знищення України і Польщі і мостило шлях російському тріумфові»²⁰.

Польські соціалісти і пілсудчики підтримували ідею створення федерації з визволеними з-під російського панування державами Балтії, Україною та Білорусією. Створення Української держави вони оцінювали як позитивний фактор. Спільними для обох напрямів були і погляди щодо державного статусу Галичини, яку вони розглядали як частину Польської держави, а національно-

визвольні змагання українського галицького народу – як замах на цілісність відновленої Речі Посполитої²¹.

Як справедливо зазначив знаний дослідник історії Польщі М. Кучерепа, в польському, як і в українському політичних таборах, були помірковані діячі, які намагалися нормалізувати стосунки. Важливу роль у польсько-українському зближенні відіграв заснований у 1932 р. «Польсько-український бюлетень», на сторінках якого публікувались статті відомих українських і польських діячів. Ще однією спробою взаємного порозуміння стало відкриття у Варшаві Українського наукового інституту (1930 р.)²².

Стисло і досить влучно охарактеризувала стан зовнішньої політики Другої Речі Посполитої в досліджуваній період Л. Алексієвець: «У міжвоєнний період Польська республіка мала складні й напружені відносини з більшістю своїх сусідів, у тому числі з Німеччиною і Радянським Союзом. Взаємною ворожістю і недовір'ям були позначені польсько-радянські відносини. Союзниця Польщі – Франція не тільки не надала їй підтримку, а й радила врегулювати відносини з Німеччиною за рахунок відмови від Помор'я і згоди на включення вільного міста Гданська до складу Німеччини»²³.

Оцінюючи значення Польщі в економічній системі європейських країн зазначеної доби, А. Врублевський констатував, що Польща була відносно відсталою країною, яка відігравала незначну роль у світовій економіці, але внаслідок її географічного положення та наявності в її економіці значної долі іноземного капіталу, тісно поєднувалась з монополістичним капіталом найбільших європейських держав²⁴. Інфляційна криза, яка набула в 1923 р. катастрофічного характеру, привела до нової хвилі революційного руху в Польщі, відзначив історик. У другій половині 1925 р. в Польщі розпочалася жорстока економічна криза. Фабрики й заводи закривались, безробіття надзвичайно зросло, злидні ширились як у місті, так і у селі. Проте відносна стабілізація світової економіки в 1926 р. стала основою для деякого господарського поживлення в Польщі. В значній мірі розширюється і посилюється будівництво військової і військово-хімічної промисловості, військового порту в Гдині, шляхів та інших об'єктів, що мають військове значення.

Укріплення міжнародного становища Польщі дозволило

підсудчикам приступити до зміни конституції держави, з метою забезпечити владу у своїх руках. Після опублікування нової Конституції в 1935 р., країна опинилася під диктатурою президента. Різниця між правами президента за старою та новою конституціями особливо наочно проявляється в тексті присяги, влучно підкреслив А. Врублевський. Коли за старою Конституцією президент повинен «служити в міру сил загальному благу нації», то за новою – «несе відповідальність ... за долю держави...»²⁵. Нова Конституція нічого нового не обіцяла ні в галузі соціального забезпечення, ні в галузі охорони праці, вона не гарантувала жодних свобод, не забороняла експлуатації підлітків, не передбачала ніяких зобов'язань щодо охорони материнства і дитинства. Це стосувалося й нового виборчого закону, який цілковито усував вплив громадськості на управління і розв'язання державних питань.

Характеризуючи діяльність Ю. Пілсудського, польський історик Ю. Штарський зазначив, що суть його диктатури – «це право однієї людини вирішувати все. Він не вникав у дрібниці. Для цього були «його» люди у різних сферах. ю. Пілсудський не опікувався економікою, бо не знався в ній, переміщував людей, як фігури на «шахівниці влади» та особисто до останньої хвили свого життя втручався у військові справи. На жаль, він так само, як і С. Будионний та К. Ворошилов, не розумів, що вже докорінно змінився характер сучасних воєн. Тому в армії існувала величезна кількість кавалерійських ескадронів і дуже слабким було технічне оснащення військ, на яке, зрештою, у Польщі не вистачало коштів. Він помер раніше і не бачив розвалу Польщі, у творенні якої брав участь. Це було б для нього найбільшою трагедією²⁶.

Дослідники звертають увагу на те, що більшість серед населення у відродженій Польщі становили поляки, їхня суспільна свідомість формувалася під величезним впливом національної ідеології, у витоків якої стояли ендеки. Серед населення глибоко вкоріненим було переконання про справедливість польських кордонів на сході. Про це писали й промовляли політики та публіцисти різної політичної орієнтації²⁷. Меншою мірою цікавили поляків «західні креси», поза Верхньою Сілезією і Помор'ям, які вважалися польськими теренами, а також українські землі на схід від Збруча. Підставою для такого уявлення було давнє переконання, що Польща є найбільш східною частиною західної (латинської) цивілізації.

В той час, як західний кордон розглядали як наслідок польсько-німецького компромісу і в майбутньому міг бути переглянутим.

Ліберально-демократичні кола, пов'язані з соціалістами й людовцями, погоджувалися з наданням українцям і білорусам автономії в складі Польщі. Оцінюючи польсько-українські відносини, відомий польський історик Ю. Левандовський стверджував, що національна політика Другої Речі Посполитої належить до тих сторінок історії, які найважче захищати. З подібною оцінкою погоджуються й інші польські вчені. Для національної політики польської держави щодо українців у міжвоєнний період характерні круті зигзаги і вагання, половинчасті рішення і несправедливі, дискримінаційні заходи. Польща, яка сама довгий час була в неволі, відродившись, відмовила українцям у їхніх правах²⁸.

А. Врублевський в своїй роботі «Польща» цілий розділ присвятив питанню польської політики щодо національних меншин. Зокрема, історик відмітив гніт польських поміщиків стосовно населення Західної України і Західної Білорусії в усіх галузях – економічній, політичній, культурній.

Загальна лінія господарської політики на скупованих землях мала колоніальний, грабіжницький характер; вона знаходила свій вияв у хижацькій експлуатації природних багатств, у штучному гальмуванні розвитку промисловості, в закріпленні напівфеодалного гніту та варварській експлуатації українського і білоруського селянства польськими поміщиками.

Економічна відсталість Західної Білорусії і Західної України в порівнянні з власне польськими територіями, на думку А. Врублевського, виявляється не тільки в тому, що тут майже не було промисловості, великих міст, шляхів, але й у відсталості основної господарської бази – сільського господарства. «Ніде в Польщі, – зазначав дослідник, – немає таких низьких урожаїв, такої відсталої техніки виробництва, такої бідності, і разом з тим, ніде немає такої жорсткої експлуатації, як в західноукраїнському і західнобілоруському селі»²⁹.

Становище національних меншин в Польщі найбільш повно висвітлили Л. Зашкільняк та М. Крикун в узагальнюючій праці з історії Польщі. З їхнього дослідження випливає, що складним було ставлення поляків не тільки до українців, але й до євреїв.

На відміну від інших меншин, вони не мали компактного проживання, а були розпорошені по всій країні, переважно по містах і містечках. Єврейське населення здебільшого належало до дрібновласницьких верств, становлячи до 70 % серед торговців і ремісників. Поширення неприязні до євреїв було результатом низького рівня культури польського населення та замкненості життя єврейських громад, відчуженості їхніх традицій. У 30-х рр. антисеврейська кампанія в засобах масової інформації набрала поважних розмірів і спричинила кілька антисемітських погромів, конфліктів у вищих школах, появу закликів, щоб євреї виїжджали до Палестини. Єврейське питання в міжвоєнній Польщі виявилось складнішим від українського та білоруського, оскільки його не могли розв'язати проблеми кордонів, автономій тощо. У пресі тих часів підкреслювалося, що «саме верства євреїв, незважаючи на багатівкове співжиття з польською нацією, є чужим елементом у польському суспільстві...»³⁰.

Німецька спільнота в Польщі здебільшого складалася із заможних селян і кваліфікованих робітників, які досить компактно заселяли три західні воєводства. Завдяки об'єднанню в кооперації, товариства, церковні громади вони утворювали згуртовану етнічну групу. Її становище та ставлення влади до неї визначалися переважно міжнародними аспектами. Таким чином, у польському суспільстві склався негативний стереотип німця, особливо після приходу до влади в Німеччині А. Гітлера. У свідомості пересічного поляка склався образ брутального солдата, який «шанує тільки силу, переконаний у власній вищості й тяжіє до традицій хрестоносців». Однак серйозних проблем з німецькою меншиною польська влада не мала.

Після проголошення незалежності в Польщі запанував загальний піднесений настрій очікувалася «ера свободи» і здійснення мрій. Однак уже перші роки незалежності, боротьба за кордони держави призвели до розколу суспільства, відмітив Л. Зашкільняк³¹. З одного боку, ідеалізація минулого, наголос на національних цінностях торували шлях великодержавному, націоналістичному баченню ролі Польщі та поляків в сучасному світі. З другого боку, поступово набирали сили демократичні традиції, які спиралися на визнання громадянських прав народів і осіб.

Однією із складних проблем, яку довелося розв'язувати з утворенням держави, було поширення освіти та підготовка вчителів, брак яких особливо відчувався на селі. Значної розбудови і зміцнення зазнала вища школа, а з нею й наука. Пожвавився розвиток літератури та мистецтва.

Упродовж міжвоєнного двадцятиріччя відбулися суттєві зміни у повсякденному житті та матеріальній культурі поляків. На початку цього періоду внаслідок революційних перетворень відбулася демократизація людських стосунків. Однак, поступово, зокрема після 1926 р., у суспільстві поширились погляди, які поділяли його на кілька середовищ, що відповідали соціальній структурі населення. Образ життя диктувався з матеріальним рівнем усіх верств. Але загальною тенденцією було осучаснення матеріальних і культурних здобутків.

Усі нові явища повсякденного життя меншою мірою торкалися села. Але розвиток комунікації та поширення інформації створили підстави для поступової модернізації польського суспільства за європейським взірцем.

Відбудова Польської держави мала величезне значення для збереження нації та її участі в світовому цивілізаційному процесі. Міжвоєнне двадцятиріччя характеризувалося суперечливими явищами в суспільному житті, але основним його здобутком стало звільнення національної свідомості від комплексу меншовартості.

Відроджена Польща розбудовувалася в умовах постійної зовнішньої загрози. До того ж, до держави увійшли землі з етнічно переважаючим непольським населенням, яке прагнуло створити власні держави. Це істотно впливало і на внутрішній стан країни, і на зовнішню політику Другої Речі Посполитої, її міжнародне становище у міжвоєнному світі.

Взагалі, історія повоєнної Польської держави, попри наявність великої кількості праць, залишається актуальною проблемою історичної науки. Міжвоєнне двадцятиріччя та притаманні йому суперечливі явища в суспільному, економічному і культурному житті, її національна політика, зокрема до українців, потребують подальшого дослідження.

1. Врублевський А. Польща. – К., 1937; Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. – К., 1994. – Т. 1; Красівський О. Галичина у першій чверті ХХ ст. Проблеми польсько-

- українських стосунків. – Львів., 2000; *Зашикільняк Л., Крикун М.* Історія Польщі: від найдавніших днів до наших часів. – Львів, 2002 та ін.
2. *Красівський О.* Східна Галичина і Польща в 1918–1923 рр. Проблеми взаємовідносин. – К., 1998. – С. 188.
  3. *Рубльов О., Реєнт О.* Українські визвольні змагання 1917–1921 рр. // Україна крізь віки. – Т. 10. – К., 1999. – С. 246–247.
  4. *Красівський О.* Галичина у першій чверті ХХ ст. Проблеми польсько-українських стосунків. – Львів., 2000. – С.14.
  5. *Кульчицький С.* Україна між двома війнами. – К., 1999. – С. 190.
  6. *Винниченко В.* Відродження нації. – К.–Відень, 1920. – Т. 3. – С. 391–392.
  7. *Алексієвець Л.* Польща: утвердження незалежної держави 1918–1926 рр. – Тернопіль, 2006 – С. 156.
  8. *Доценко О.* Літопис Української революції. – Львів, 1924. – Т. 2. – Кн. 5. – С. 9.
  9. *Кобильник Р.* Українське питання в концепціях польських урядових партій (1926–1930 рр.) // Україна і Польща в ХХ ст.: проблеми і перспективи взаємовідносин. Зб. наук. праць. – К.–Краків, 2002. – С. 95–97.
  10. *Врублевський А.* Польща. – К., 1937. – С. 161–162.
  11. *Зашикільняк Л., Крикун М.* Вказ. пр. – С. 458.
  12. *Алексієвець Л.* Вказ. пр. – С. 290.
  13. *Кобильник Р.* Вказ. пр. – С. 95–97.
  14. *Штарський М.Ю.* Пілсудський: правда і міфи // Український історичний журнал. – 1992. – № 5. – С. 91.
  15. *Красівський О.* Галичина у першій чверті ХХ ст. ... – С. 14
  16. *Красівський О.* Східна Галичина і Польща в 1918–1923 рр... – С. 61.
  17. *Алексієвець Л.* Вказ. пр. – С. 156.
  18. *Лисяк-Рудницький І.* Вказ. пр. – С. 104.
  19. *Марголін А.* Україна і політика Антанты. – Берлін, 1921. – С. 151–152.
  20. *Лисяк-Рудницький І.* Вказ. пр. – С. 104.
  21. *Красівський О.* Галичина у першій чверті ХХ ст. ... – С. 10–11.
  22. *Кучерена М.* Національна політика Другої Речі Посполитої щодо українців (1919–1939 рр.) // Матеріали II міжнародного семінару істориків «Українсько-польські відносини в 1918–1947рр.», Варшава. 22–24 травня 1997. – Варшава, 1998. – С. 15.
  23. *Алексієвець Л.* Новітня історія Польщі. – К.–Тернопіль, 2002. – С. 212–213.
  24. *Врублевський А.* Вказ. пр. – С. 134.
  25. Там само. – С. 174.
  26. *Штарський М. Ю.* Вказ. пр. – С. 104.
  27. *Зашикільняк Л., Крикун М.* Вказ. пр. – С. 494.
  28. *Кучерена М.* Вказ. пр. – С. 11–12.
  29. *Врублевський А.* Вказ. пр. – С. 144.
  30. *Зашикільняк Л., Крикун М.* Вказ. пр. – С. – 495–496.
  31. Там само. – С. 498.

Svetlana Shumikhina

**UKRAINIAN HISTORIOGRAPHY OF THE POLISH HISTORY OF IN
BETWEEN WAR PERIOD (1920 – 2008)**

The article presents analysis of both Western Ukrainian and Russian researches devoted to Polish history in-between two World Wars. The research allowed to investigate and describe the difference in approaches the given problematics, which is due to political, social and cultural process in the country.